

ἐκεῖνα πρεσβεύοντας, οὐδεμίαν ἄλλην λύσιν δύναται νὰ εὕρῃ τῆς ἐνεστώσης κρίσεως ἢ τὸν χωρισμὸν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας.

Τοιαύτη ἡ ἰδέα τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Μιγγέτη, ὅστις, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ξηρᾶς ταύτης ἀναλύσεως, ἀναπτύσσει διὰ λογικῶν καὶ ἀκαταμαχῆτων ἐπιχειρημάτων τὴν ἀρχὴν τοῦ μεγάλου πολιτικοῦ ἀνδρὸς τῆς Ἰταλίας τοῦ κόμητος Καθούρ, ὅστις ἐξήνεγκε τὸ πολυθρύλητον ἐκεῖνο *Ἐκκλησία ἐλευθέρα ἐν ἐλευθέρᾳ Πολιτείᾳ*. Ὁ κ. Μιγγέτης καταδεικνύει μετὰ πολλῆς ἐμβριθείας τὰς ἱλλείψεις τοῦ τε καθολικισμοῦ, δεσμεύοντος τὴν ἀνθρωπότητα ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ αὐτῆς πτῆσει καὶ τοῦ πρωτεσταντισμοῦ, ἐλευθέραν μὲν τὴν πτῆσιν ἔχοντος, ἀλλὰ ναυαγοῦντος ἐπὶ τῶν ἀποπλανήσεων τοῦ αὐθεκάστου λόγου. Ἰσως ὁ κ. Μιγγέτης ἠδύνατο νὰ εὕρῃ μέσον τινὰ ὅρον μετὰ τῶν δύο τούτων ἄκρων, συμβιβάζοντα τὴν καθολικὴν συνειδήσιν περὶ τὸ δόγμα μετὰ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου περὶ τὴν ἐπιστήμην. Ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας μέχρι τοῦ Ζ' αἰῶνος ἠδύνατο ἰσως νὰ χορηγήσῃ τῷ Ἰταλῷ πολιτικῷ ἀνδρὶ τὸν μέσον τοῦτον ὅρον, ἡ δὲ μελέτη τῶν συγχρόνων χριστιανικῶν θρησκευμάτων ἠδύνατο νὰ διαφωτίσῃ αὐτόν, τίς ἡ Ἐκκλησία ἢ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν παρακολουθήσασα καὶ τὸ μέσῳ τούτῳ ὅρῳ στοιχοῦσα καὶ θεμελιώδη ἀρχὴν ἔχουσα τὸν χωρισμὸν τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς Πολιτείας, ἀρχὴν ἣτις καινοφανῶς μὲν ἔξετέθη ὑπὸ τοῦ κόμητος Καθούρ, ἀλλ' ἐξηνέχθη πολλῶ ἀρχαιότερον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ θεμελιωτοῦ τῆς χριστιανικῆς πίστεως διὰ τοῦ λογίου «ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ».

Εἰς πολλὰ ἄλλα ζητήματα παρέχει νύξιν ἢ περισπούδαστος αὕτη πραγματεία τοῦ κ. Μιγγέτη. Ἐν τῶν ζητημάτων τούτων σπουδαιότατον διὰ τοὺς μελετῶντας καὶ κρίνοντας τὰ τῆς ἱστορίας εἶναι τὸ τῆς ἐξωτερικῆς πομπῆς, ἀπαραιτήτου καὶ ἀδιαχωρίστου τῆς θρησκείας παρὰ τοῖς νοτίοις λαοῖς. Ὁρθότατα ὁ κ. Μιγγέτης λέγει ὅτι παρ' αὐτοῖς ἡ τέχνη εἶναι ἀχώριστος τῆς θρησκείας καὶ ὅτι αἱ λαοὶ οὗτοι ἔσονται αἰωνίως ἐχθροὶ τῶν εἰκονοκλαστῶν. Οὐχ ἦττον ἢ εἰς τοὺς Ἰταλοὺς ἐφαρμόζεται τοῦτο εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ἡ ξηρὰ οὕτως εἰπεῖν καὶ μαθηματικὴ θρησκεία, ἡ ἀποδιοπομπουμένη πᾶσαν ἐξωτερικὴν πομπὴν οὐδαμῶς προσαρμόζεται εἰς τὸν εὐφάνταστον καὶ εὐπᾶθῆ χαρακτῆρα τῶν Ἑλλήνων· αὕτη ἡ κυριωτέρα αἰτία, δι' ἣν ἐναυάγησε κατὰ

τὸν μέσον αἰῶνα ἡ μεταρρυθμιστικὴ ἀπόπειρα τῶν εἰκονοκλαστῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου, ἣτις μεθ' ὅλον τὸν θαυμασμὸν ὃν ἱστορικοὶ τινες ἐπαγγέλλονται εἰς τοὺς αὐτοκράτορας ἐκείνους, ἐσχάτους τῶν Ἑλλήνων ἐκείνων ἀποκαλοῦντες, ἐγένετο ἡ κυριωτέρα αἰτία τῆς φοβερᾶς τοῦ κράτους παρακμῆς. Ὁ ἐμφύλιος ἐκεῖνος θρησκευτικὸς πόλεμος, ὃν εἰσήγαγεν ἀπότομος καινοτομία, ἀντικρὺς προσβάλλουσα τὰ μυχιαίτατα τοῦ ἑλληνισμοῦ αἰσθήματα, ἤτοι τὴν ἀδιαχώριστον ἐνωσιν τῆς θρησκείας μετὰ τῆς τέχνης, οὐδὲν ἄλλο ἐπὶ τέλους ἐπήνεγκεν ἢ τὴν ὀλεθρίαν ἐκείνην ἀντίδρασιν, δι' ἣς ἡ Ἐκκλησία κατάρθωσεν ἐπιλαθομένη τῆς ἀρχῆς αὐτῆς νὰ ἐπικρατήσῃ τῆς Πολιτείας. Ὁ ἐκ τούτου γεννηθεὶς θρησκευτικοπολιτικὸς ἐκεῖνος κυκεὼν, ὅστις ἀποτελεῖ τὴν ἱστορίαν τῶν τελευταίων τοῦ βυζαντινισμοῦ χρόνων, διώρυξε τὰ θεμέλια τοῦ κράτους πολλῶ πρότερον τῶν σταυροφόρων καὶ τῶν Τούρκων.

Η ΕΝ ΑΣΙΑ ΡΩΣΣΙΚΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ

ΚΑΙ Η ΚΑΘΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΥΡΙΩΝ.

Ἀρθρογράφος τις ἐν τῇ *Ἐφημερίδι* τῆς *Κολωνίας* ἀναπολεῖ τὴν τῶν Μυρίων Κάθοδον, ὡς περιγράφει αὐτὴν ὁ Ξενοφῶν ἐν τῇ *Ἀναβάσει*. Οἱ Ἕλληνες εἶχον τότε διαβῆ διὰ πλείστων μερῶν τῆς Ἀρμενίας, ἐν οἷς σπουδαίαι συνεκροτήθησαν μάχαι κατὰ τὸν ἐνεστώτα πόλεμον.

«Οἱ στρατηγοί, λέγει ὁ ἀρθρογράφος, τοῦ μικροῦ πλήν ἀνδρείου στρατοῦ τῶν Ἑλλήνων, ὅστις διέβη τὴν Ἀρμενίαν πρὸ 2,278 ἐτῶν ὑπερείχον, κατὰ τὰ φαινόμενα, τῶν ρώσων στρατηγῶν ὅσον ἕκαστος τῶν ἀπλῶν ἑλλήνων στρατιωτῶν ἦν ἀνώτερος ἐκάστου τῶν μοσχοβιτῶν πολεμιστῶν. Ἀλλ' ἐάν, παραλιπόντες τὰς διαφοράς ταύτας, λάβωμεν τοὺς τούρκους πασσάδες ἀντὶ τῶν περσῶν σατραπῶν, τοὺς δὲ λεηλατοῦντας Κούρδους ἀντὶ τῶν ἀγρίων Καρδούχων, οἵτινες μυρμηκῶδον περιζώνουσιν τὸν τοῦ Ξενοφῶντος στρατόν, ἢ τῆς ἀναβάσεως περιγραφή ἐφαρμόζεται πληρέστατα εἰς τὴν ἐνεστώσαν κατὰστασιν τῆς Ἀρμενίας. Οὐχ ἦττον ὁμοίως ἢ ἀπλῆ πλήν ἀληθὲς τοῦ Ξενοφῶντος περιγραφή ἰδιαιτέραν ἔχει ἀξίαν κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην, διότι παρέχει ἡμῖν ἀποδείξεις πρὸς ὑποστήριξιν τῆς τοῦ στρατάρχου Μόλτκε γνώμης, ὅτι, δηλαδή, ὁ κάτοχος τῆς ἄνω Ἀρμενίας θὰ

ἡδύνατο πάνυ ραδίως νὰ κατέλθῃ διὰ τῆς πλουσίας κοιλάδος τοῦ Εὐφράτου πρὸς τὸν Ἰνδικὸν Ὠκεανόν. Ἡ τοῦ Ξενοφώντος στρατιὰ ὅτε ὤρμηθη ἀπὸ τῶν παρὰ τὴν Βαβυλῶνα χωρῶν ὅπως ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἠρίθμει 14000 ἄνδρας. Μετὰ δὲ πεντάμηνον χειμερινὴν πορείαν διὰ τῶν πεδιάδων τῆς Μεσοποταμίας καὶ τῶν χιονοσκεπῶν τῆς Ἀρμενίας ὄρεων, ἡ δύναμις αὕτη, ἀδικόπως κατὰ τῶν περσικῶν στρατῶν καὶ ἐναντίον τῶν ἰθαγενῶν πληθυσμῶν μαχημένη, ἀφίκετο τὴν 8 φεβρουαρίου τοῦ 400 ἔτους π. Χ. εἰς Τραπεζοῦντα, ἐλαττωθεῖσα εἰς 10,440 ἄνδρας. Ἐν τῇ καθόδῳ αὐτῶν οἱ Ἕλληνες διήλθον παρὰ τὴν λίμνην τοῦ Βάν, διαβάντες δὲ τὸν Μουράτ-τσάϊ ἢ ἀνατολικὸν Εὐφράτην ἀφίκοντο διὰ τῶν ὄρεων Μπίν γκιόλ δάγ (ὅπου τριάκοντα τῶν στρατιωτῶν αὐτῶν ἀπέθανον ἐκ τοῦ ψύχους) εἰς τὴν θέσιν, ἔνθα νῦν κεῖται ἡ Ἐρζερούμ, τότε δ' ὑπῆρχον εὐπορα κωμῶδρια. Ἀκολουθῶς προήλασαν διὰ τοῦ Χασάν καλέ, Ζεβίν καὶ τῆς ἀριστερᾶς ὁχθῆς τοῦ Ἀρπάτσκι πρὸς τὰς ἀνατολικὰς ὑπωρεῖας τοῦ Σογανλῆ δάγ, διαβάντες δὲ τὸ Βαρδέζ, Ὀλτι καὶ Γυμνίαν (ἥτις ὑποτίθεται οὕσα ἡ παρὰ τὸ Ἀρδαχάν Ἀρδανούτς), ἀφίκοντο εἰς τὴν θάλασσαν.— Ἐπειδὴ δὲ δέν ὑπῆρχον ἱκανὰ πλοῖα πρὸς μεταφορὰν τοῦ στρατοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα, μέρος αὐτοῦ ἐβάδισε διὰ ξηρᾶς μέχρι τοῦ Ἑλλησπόντου, κυριεύσκειν μάλιστα ἐξ ἐρόδου καὶ τὸ Βυζάντιον. Τὸ ὅρος, ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου οἱ Ἕλληνες εἶδον πρῶτον τὴν θάλασσαν, ὑποτίθεται ὅτι εἶναι τὸ Καρτακάλ δάγ κείμενον μεταξὺ Ἀρδανούτς καὶ Βατούμ».

Η ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ.

(Περὶ ἡγήσεις τοῦ κ. Στάνλεϋ.)

Τὴν 15 νοεμβρίου 1874. λέγει ὁ κ. Στάνλεϋ, ἀπῆλθον ἐκ Ζανζιβάρ. Διανύσαντες 720 μίλια ἐντὸς 103 ἡμερῶν ἀφικόμεθα εἰς τὴν λίμνην Βικτωρίαν Νυάνζαν. Τριακόσιοι τεσσαράκοντα ἐπτά στρατιῶται πλὴν τῶν γυναικοπαίδων καὶ τρεῖς ὑπάρχει Ἀγγλοὶ ἀπετέλουν τὴν συνοδίαν μου. Κατὰ τὴν ἐκ Ζανζιβάρ εἰς τὴν λίμνην ὁδοπορίαν μου ἀπώλεσα ἓνα τῶν ἀδελφῶν Ποκὸκ ἀποθανόντα ἐκ τυφοειδοῦς πυρετοῦ ἐν Κόρχ, ἡμέρας τινὰς πρὸ τῶν πρώτων συγκρούσεων.

Ἀφικόμενος εἰς τὴν λίμνην Βικτωρίαν καθεῖλκυσά εἰς αὐτὴν τὸ πλοῖόν μου, ὅπερ ἐξ Ἀγγλίας μετήνεγκον, καὶ ἠρξάμην τοῦ πε-

ρίπλου τῆς λίμνης, καθ' ὃν τρεῖς προσεβλήθη καὶ μετὰ μεγάλῃς δυσκολίας κατάρθωσά ν' ἀπορύγω τὸν θάνατον, ἀπολέσας μόνον ὀλίγους τινὰς ἐκ τῆς συνοδίας μου.

Ἀφικόμεθα εἰς Οὐγάνδαν, ὅπου εἰσῆχθην τὸ πρῶτον παρὰ τῷ μεγάλῳ αὐτοκράτορι τῆς κεντρικῆς Ἀφρικῆς Μτέσσῃ. Ἡ μεγάλη αὐτοῦ νοημοσύνη, ἡ πρὸς τοὺς Εὐρωπαίους εὖνοια, τὸ ἐράσμιον τῶν τρόπων αὐτοῦ ἡ εὐχαρίστησις ἣν ἡσθάνετο βλέπων λευκοὺς ἐπισκεπτομένους τὸ κράτος αὐτοῦ καὶ τὸ φιλοπρόσθον αὐτοῦ λίαν ἐξέπληξάν με. Ὑπεσχέθην αὐτῷ νὰ ἐπανεέλθω, ἐάν ἡδυνάμην, εἰς Οὐγάνδαν, καὶ ἐξηκολούθησα τὴν ὁδοπορίαν μου ὅπως ἐπιστρέψω εἰς τὸ σκήνωμα, οὗ τὴν φύλαξιν εἶχον διαπιστευθῇ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς Ποκὸκ.

Σκεφθεὶς ἀκολουθῶς ποίαν ὁδὸν εἶδει νὰ τραπῶ ἔκρινα ὅτι τὸ κάλλιστον πάντων ἦν λέμβου ἐπιβάς νὰ διευθύνω τὴν ἐκδρομὴν πρὸς τὴν Νυράγγθην, ν' ἀφῆσω ἐκεῖ τὴν συνοδίαν μου καὶ ἐπανελθὼν ἀκολουθῶς παρὰ τῷ Μτέσσῃ νὰ λάβω παρ' αὐτοῦ τὰς ἐπικουρικὰς δυνάμεις, ἃς μοι εἶχεν ὑποσχεθῇ, καὶ νὰ μεταβῶ εἰς Ἀλβέρτ Νυάνζαν. Ὁ Μτέσσας ἔδωκέ μοι διςχιλίους πολεμιστὰς ὁδηγήσοντάς με εἰς τὴν λίμνην Ἀλβέρτου διὰ τῶν χωρῶν ἃς περιηγήθη ὁ Βαϊκερ.

Ἀφικόμεθα παρὰ τὴν λίμνην σκύτην καὶ διεκρίναμεν τὸν ἐν αὐτῇ κόλπον τῆς Βεατρίκης. Εἶτα ἀνακάμψαντες κατήλθομεν πρὸς τὰς λίμνας Ἀλεξάνδρας, ὧν ἡ κάτω λεγομένη ἐδεσβαιώθη, ὅτι ἔχει μῆκος 80 μιλίων καὶ πλάτος 5 κατὰ μέσον ὅρον. Δέν ἡδυνήθη νὰ προβῶ μέχρι τῆς ἄνω Ἀλεξάνδρας Νυάνζας, ἀλλὰ παρὰ τῶν περὶ αὐτὴν ἰθαγενῶν ἱκανὰς ἔλαβον πληροφορίας ὅπως δυνήθω νὰ καθορίσω ἀκριβῶς τὴν θέσιν αὐτῆς.

Ἐκεῖθεν μετέβην εἰς Οὐγίγι, ὅπου ἀφικόμενος συνέλαβον ὑπονοίας ὡς ἐκ τῶν ἀφηγήσεων τῶν Ἀράβων, ὅτι ὁ Καμερὼν ἐγκτελῖπε δι' οἰονδήποτε λόγον τὸν ποταμὸν Κόγγον Λουαλάβαν. Ἀπεφάσισα δὲ, ἐάν τοῦτο ἦτον ἀληθές, περιπλεύσας τὴν λίμνην Ταγγανυίκαν ν' ἀκολουθήσω τὸν ῥοὺν τοῦ Λουαλάβα καὶ νὰ ἐξακριβώσω ποῦ ὁ ποταμὸς οὗτος ἐξέβαλλε.

Περιέπλευσα λοιπὸν τὴν Ταγγανυίκαν, κατὰ δὲ τὸν περίπλου μου τοῦτον ἡδυνήθη ν' ἀνακαλύψω ὅτι ἡ διέξοδος τῆς λίμνης, ἣν ὁ Καμερὼν ὠνόμασε διέξοδον τοῦ Λουγούκο,